SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2721

av Hanna Lindqvist (MP)

Klimatsmart och hållbar konsumtion

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stora företag ska erbjuda digitala kvitton och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten för tillverkare att redovisa förväntad servicekostnad under förväntad livslängd och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hållbarhetskrav på elsparkcyklar som innehåller minimilivslängd och krav på återvinning och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Konsumenters val spelar roll för klimatomställningen, men det är inte rimligt att lägga hela ansvaret för en hållbar utveckling på den enskilda människan. För att människor ska kunna göra välinformerade val ur ett klimat- och miljöperspektiv krävs tydliga regler, tillgänglig information och produkter som är utformade för att hålla länge. I dag är det ofta svårt för konsumenter att veta vilken miljö- och klimatpåverkan en produkt har, hur länge den förväntas hålla eller vilka kostnader som kan tillkomma under användningstiden. Samtidigt premierar marknaden inte alltid produkter med hög kvalitet och lång livslängd.

Ett hållbart samhälle kräver att vi använder våra resurser mer effektivt. Det handlar inte bara om vad vi köper, utan också om hur produkter tillverkas, används, repareras och tas om hand när de inte längre fyller sin funktion. Regelverk och marknadsvillkor behöver därför utformas så att hållbara alternativ blir enklare att välja och så att företag får tydligare incitament att utveckla produkter med lång livslängd och mindre miljöpåverkan.

Ett konkret exempel är den stora mängden papperskvitton som fortfarande skrivs ut i handeln. Enligt uppgifter från Svensk Handel skrivs omkring 1,7 miljarder papperskvitton ut varje år i Sverige. En stor andel av dessa används bara för stunden och slängs kort efter köpet. Att erbjuda konsumenten ett kvitto är viktigt för möjligheten att kontrollera ett köp, reklamera en vara eller använda sina konsumenträttigheter. Men det behöver inte innebära att ett papperskvitto automatiskt skrivs ut vid varje transaktion.

Dagens regelverk för kassaregister har ett viktigt syfte: att motverka skattefusk och säkerställa att försäljning registreras. Samtidigt behöver reglerna kunna utvecklas i takt med den tekniska utvecklingen och möjliggöra mer resurseffektiva lösningar. Genom att se över hur kvitton erbjuds, exempelvis så att papperskvitton skrivs ut när kunden efterfrågar dem och digitala alternativ görs tillgängliga, kan en stor mängd papper sparas utan att konsumentens rätt till kvitto försämras. Digitalisering ska inte innebära att någon stängs ute, men regelverket bör göra det möjligt att minska onödig resursförbrukning.

En annan viktig del av hållbar konsumtion är att produkter behöver hålla längre. Många konsumentprodukter har en begränsad livslängd, trots att de skulle kunna konstrueras för att vara mer robusta och hålla under längre tid. Ett problem är att inköpspriset ofta blir den mest synliga faktorn när konsumenten jämför produkter. En vara med högre kvalitet kan kosta mer vid köptillfället, även om den över tid kan innebära lägre kostnader genom färre reparationer och ett mindre behov av att köpa nytt.

Konsumenter behöver därför bättre förutsättningar att förstå vad en produkt faktiskt kostar under hela sin användningstid. Information om förväntade service- och underhållskostnader skulle göra det lättare att jämföra produkter utifrån mer än bara inköpspriset. Det kan också bidra till att synliggöra värdet av kvalitet, hållbarhet och reparerbarhet. När konsumenter får bättre information kan efterfrågan i högre grad premiera produkter som är byggda för att hålla. Det ligger i linje med arbetet för en cirkulär ekonomi, där produkter och material ska användas längre och resurser tas till vara i stället för att bli avfall.

Även nya transportlösningar behöver bedömas utifrån sin samlade miljöpåverkan. Elsparkcyklar kan bidra till att fler väljer bort bilen vid kortare resor, men deras klimat- och miljönytta beror också på hur fordonen produceras, hur länge de används och vad som händer med dem när de blir uttjänta. Om elsparkcyklar har kort livslängd och snabbt behöver ersättas riskerar resursåtgången och avfallsmängderna att bli stora. För att elsparkcyklar ska kunna vara ett mer hållbart transportalternativ behöver hållbarhetskrav därför omfatta hela produktens livscykel.

Det bör ställas krav på en rimlig minsta livslängd för nytillverkade elsparkcyklar och på att tillverkare och leverantörer redovisar hur uttjänta och trasiga fordon ska återvinnas. På så sätt kan miljöpåverkan minska även utanför själva användningsfasen. Det är viktigt att nya produkter och tjänster som marknadsförs som hållbara också håller för en granskning av hur de faktiskt produceras, används och tas om hand.

Klimatsmart konsumtion ska inte vara beroende av att varje konsument själv måste lägga tid på att undersöka produkters kvalitet, livslängd och miljöpåverkan. Det behövs regelverk som gör relevant information tillgänglig, uppmuntrar till produkter som håller längre och minskar onödig resursförbrukning. Genom att stärka konsumenternas möjligheter att göra välinformerade val kan vi också driva på omställningen till en mer cirkulär och hållbar ekonomi.

Hanna Lindqvist (MP)